

KÜÇÜK BAŞ HAYVAN HASTALIKLARI

Yrd. Doç. Dr. Şükrü DURSUN
Aksaray Üniversitesi Veteriner Fakültesi
09.02.2016

Hastalıklardan Korumak ve Döl Verimini Artırmak İçin

Dengeli ve Düzenli Beslemek

- Enerji, Protein Dengesi
- Ca/P Oranı
- Vitamin ve Mineral Dengesi/Yetersizliği

Çevre/Karantina Şartlarına Riayet Etmek

- Ağıl Konforu
- Koruyucu Hekimlik
- Hasta Hayvanların Ayrılması
- Hayvan Hareketleri

MINERAL MADDE EKSİKLİĞİ

Mineral Madde Eksikliği

Mineral Madde Takviyesi

Yaptığın İşle bütünleşmek
Başarının Anahtarıdır. (Çin Ata
Sözü)

ALTLIK VE ÖNEMİ

Bu Zeminde Doğan Kuzu
Hasta olmaya Adaydır

ALTLIK VE ÖNEMİ

Bu Kuzular Neden
Burada Sıkışmışlar
?????

Bu Kuzular Neden
Sıkışmamışlar ?????

ALTLIK VE ÖNEMİ

Altlık ve Önemi

Altlık Kuzu sağlığını Doğrudan Etkilemektedir.

Ağıllarda Havalandırma ve Önemi

Havalandırma Yok Üstelik
Birde SAC

Sığınak Gibi Işık yok
Havalandırma Yok

Ağıllarda Havalandırma ve Önemi

Ağıllarda Havalandırma ve Önemi

Ağıllarda Havalandırma ve Önemi

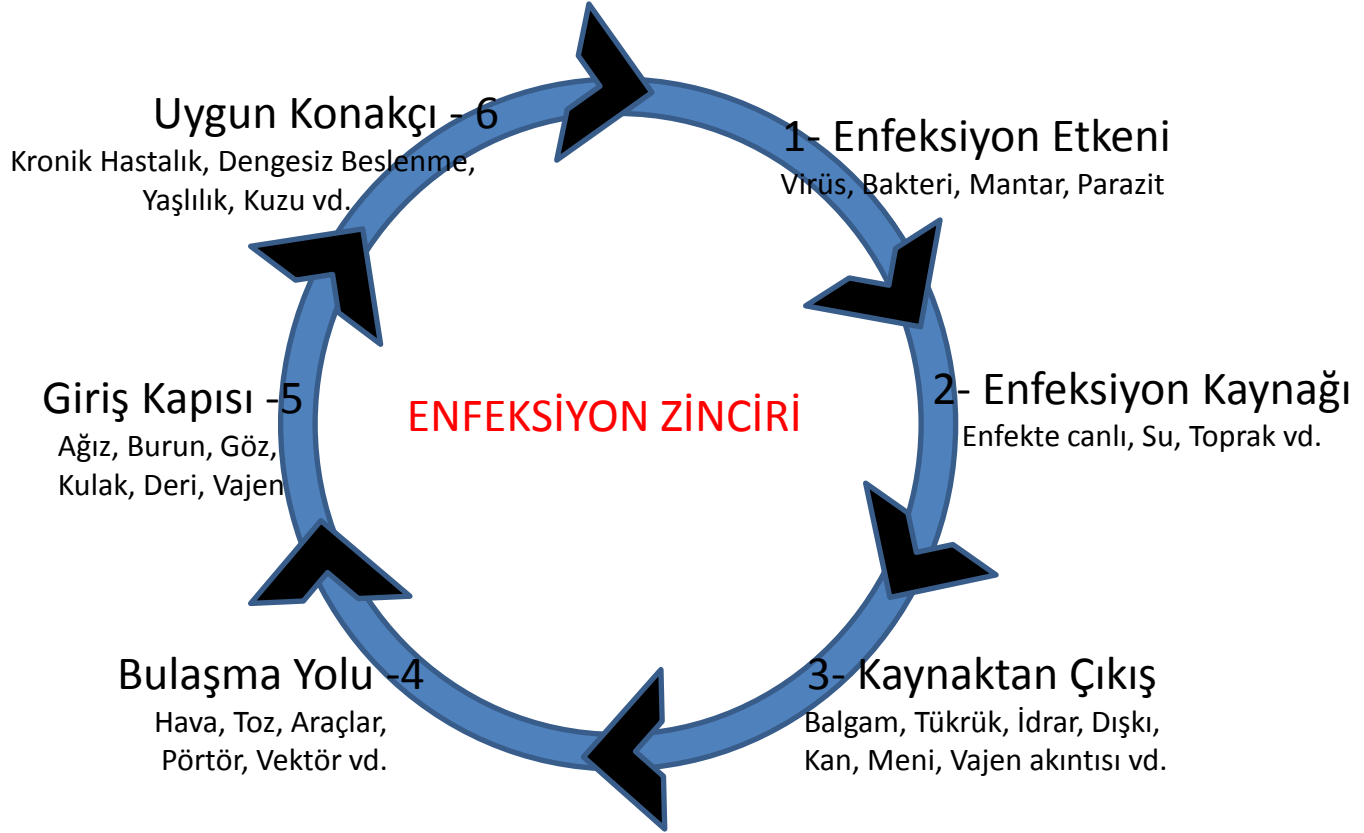
HAYVANIN YATTIĞI YER
ISLAK OLMASIN
BULUNDUĞU YER
CEREYAN YAPMASIN
GAYRINDAN
KORKMAYASIN

Kale Duvarı gibi Ağıl
Duvarı na gerek yok.
Solunum sistemi
hastalıkları için daha
iyi

Enfeksiyon Zinciri

Şap (Tabak) Hastalığı

Nedeni: Şap hastalığının çeşitli tipleri vardır. Yurdumuzda A (A- Nepal), O ve Asya 1 tipleri yaygındır.

Belirtileri: Her mevsim ortaya çıkarılabilirse de en çok yaz aylarında görülür. Tırnak ve Ağızda şap yaraları şekillenebilir (Sığırlarda tersi).

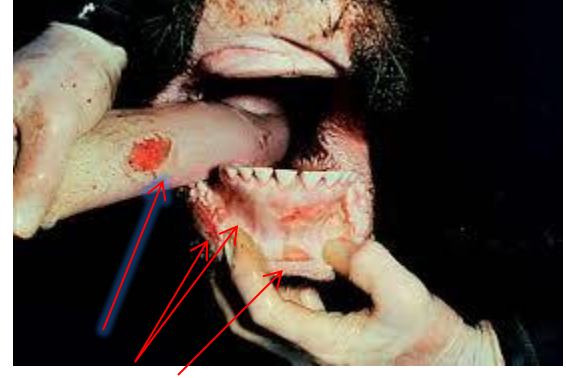
- yüksek ateş,
- iştahsızlık,
- Yavru atma şeklinde ortaya çıkabilir.
- Tırnaklardaki yaralar Tedavi edilmez ise topallık artar.

Şap (Dabak) Hastalığı

Koruyucu hekimlik önemli

- AŞI en önemli tedbirdir.
- Hasta hayvanlar ayrılır.
- Aşı yılın her döneminde ve her yaşta koyunlara yapılır.
- ✓ **Ancak kuzulama öncesinde olan gebe koyunlara ve 4 aydan küçük kuzulara uygulanmaz.**
- ❖ **Tedavi:** Tırnak ve ağız etrafındaki yaralar uygun ilaçlı suyla temizlenir.
 - Bunun için % 5 kreolin ve %1 göztaşı bulunan ilaçlı su yeterlidir. Memeye Gliserin İode sürülebilir.

Koyun Çiçek Hastalığı

- Vücudun yapağısız yerinde çiçek şeklinde yaralar gözükür.
- Yılın her ayında görülebilir.
- **Semptomlar:**
- Yüksek ateş,
- Solunum zorluğu,
- Nabız yükselmesi,
- Gözlerde şişme,
- İşeme ve dışkılama zorluğu.
- ***Kışın özellikle kuzulama mevsiminde bulaştığı taktirde kuzu ölümü çok fazla olabilir.**

Koyun – Keçi Çiçek Hastalığı

Tedavi: Genel sağlık kuralları. Sekonder enfeksiyonlar için Antibiyotik **AŞILAMA** iyileşme sağladığı bildirilmektedir.

- Çevrede hastalığın bulunmaması durumunda yılda tek AŞI yeterli olabilir.

Ektima Hastalığı

- Daha çok kuzularda görülür.

Semptomlar:

- Kuzuların ağız, dil ve ağız etrafında yara.
- Dilin üstündeki deri soyulabilir,
- yaralar kanayabilir.
- Tedavi edilmez ise iltihaplanır.
- Beslenme yetersiz ve kuzular zayıflar.
- Gerekli önlemler alınmazsa kuzularda ölüm oranı % 50'ye kadar çıkabilir.

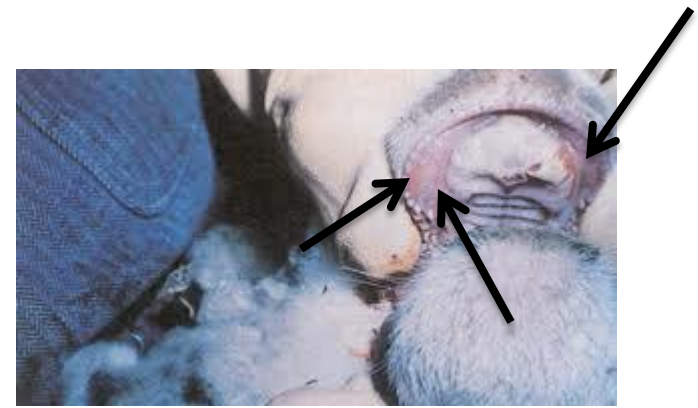
Tedavi: Hastalıktan korunma AŞI ile olur.

Antibiyotik + anesteziikli pomatlar + yumuşak gıdalar vb.

Mavi Dil Hastalığı

- Koyunlara özgü bir hastalıktır.
İnsanlarda da Görülebilir.
- Abortlar 2-4. Aylarında.
- **Semptomları:**
- Hayvanların ağız, dil, burun kısmında kabarma gözlenir.
- Dilin morararak şişmesi ve sarkmasıdır.
- Solunum zorluğu.
- Hastalık, yağmur mevsiminin arkasından sıcak günlerin gelmesi ile daha da artar. (Sivri Sinekler)

Mavi Dil Hastalığı

- Tedavi:YOK
- Hastalıktan korunma
- Taşıyıcı rolü oynayan sokucu sineklerle (Sivri Sinek) Mücadele ve AŞI ile olur.

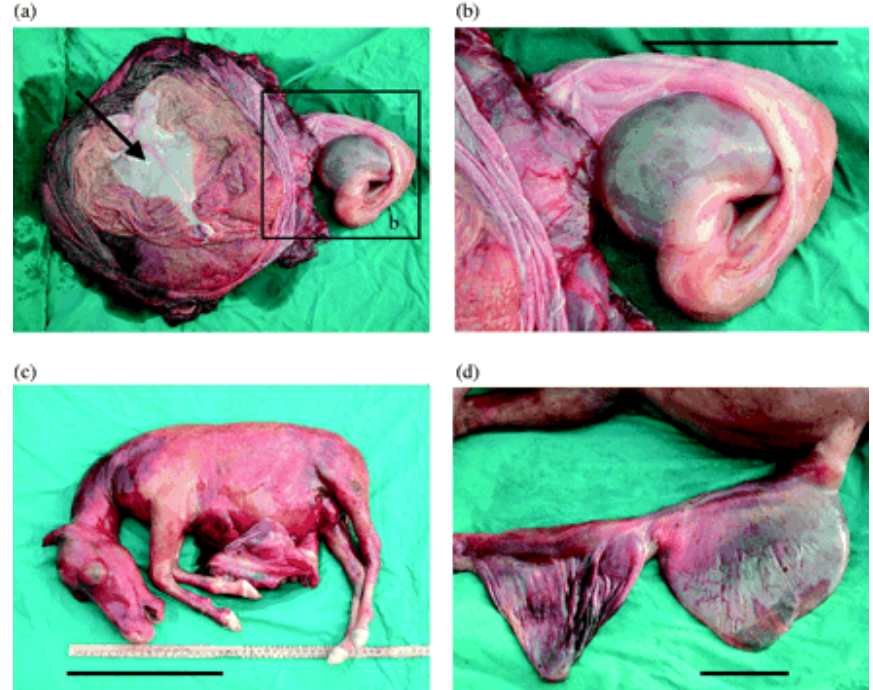

Camphilobacter Feutüs/Vibriosis

- Koyunlarda **Abort** (4-5. Aylarda) .
- İnfertilite.
- Hastalık ilk girdiği sürüde % 10-15 oranında ölüm yapar.
- Doğum olursa; ölü/zayıf doğar
- Canlı doğarsa birkaç günde ölebilir.
- Koyun, sığır ve insanlarda.

Bulaşma:

- Koyunlarda bulaşma oral.
- Atık fetus, plesenta
- Vaginal akıntı.

Camphilobacter Feutüs/Vibriosis

Semptomları

- Mide bulantısı
- Kusma
- Sulu / Kanlı ishal
- Abdominal kramplar
- Ateş

Tedavi

- Hastalıktan korunma **AŞI** ve hasta hayvanların ayrılmasıyla olur.
- Geniş spektrumlu Antibiyotikler kısmen etkili olur.

Bulaşıcı Yavru Atma

(Malta Humması, Brusella, koyun) **Hastalığı**

- Brucelle Melitensis, Brucelle Ovis.
- Koyunlar gebeliğin 2-4 aylarında **Abort**. İlk yıl çok yüksek olur.
- Hasta koçlar bulaşma için en büyük etken.
- Hastalığın tanısı için koyunlardan kan, atık yavru laboratuara yollanır.
- İnsanlara da kolaylıkla bulaşan bir hastalıktır (Koyun Hastalığı).
- Özellikle taze peynir ve sütlerle bulaşır.
- Yavru atan koyunlarda pis kokulu vaginal akıntı gelir.

Bulaşıcı Yavru Atma

(Malta Humması, Brusella, koyun) **Hastalığı**

- Tedavi:
- Hastalıktan korunma hasta hayvanlar ayrılmalıdır.
- Etkin korunma ise öncelikle AŞI ile olur.
- * Oxytetrasyklin grubu antibiyotikler atıkları durdurduğu söylenmektedir.

Enterotoksemi (Çelerme, Anız, Ot, Yaprak)

Tip B kuzularda } Ani Yem değişikliklerinde
Tip C-D koyunlarda } Hastalık yaparlar

- Koyunculukta yüksek düzeyde ölümler.

Hastalığı Belirtileri:

- Kuzular; 1-14 günlük yaşlarda ishalden kısa zamanda ölürlər.
- Koyunlar; Sağlıklı iken ani sıçramalar ve titremeler gözlenir.
- Aniden düşer ve ölür.
- Ölen hayvanların mide ve bağırsaklarında kan oturmalarına rastlanır.

Enterotoksemi (Çelerme, Anız, Ot, Yaprak) Hastalığı

Tedavi : Yok Koruyucu Hekimlik Önemli.

- Birincisi hastalığın oluşmasında rol oynayan nedenleri ortadan kaldırmaktır.
- İkincisi ise **AŞILAMAKTIR.**

Kuzular Süt kuzularını ilk dönemlerinde emzirme işlemi denetim altında tutulmalı

Emzirme azar azar yapılmalı ve sık olmalıdır.

Koyunlar Meraya sabahın erken saatlerinde aç karnına **salınmamalıdır.**

- ☐ Soğuk ve kırılgılı havalarda meraya **çıkarmamalı**, en azından kırılgının çözülmesi beklenmelidir.
- ☐ Koyunlara küflü ve bozuk yemler **verilmemelidir.**
- ☐ Hastalık çıktığı zaman yoğun yemler azaltılmalı, kaba yemler daha çok verilmelidir.
- ☐ İç Parazitlerine karşı etkin ve düzenli mücadele.

Pieten (Tırnak Arası) Hastalığı

- Sonbahar ve kış aylarında görülür.
- Meranın ve ağılın çamurlu olması hastalığı hızlandırır.

Belirtileri : Koyunların tırnak araları iltihap ve fena koku.

- Topallık.
- Tırnak şeklini değiştirir.
- Tedavi edilmez ise tırnağın düştüğü bile olur.

Tedavi:

- Pietenden korumak için en azından ağıl ve avluların çamur **olmamasına** özen gösterilir.
- Ağıl girişine bir ayak banyosu yaptırılır.
- Tırnak araları antiseptik katılmış suyla temizlenir

Agalaksi (Süt Kesen) Hastalığı

Belirtileri:

- Hayvandan hayvana bulaşır.
- Yurdumuzda sık görülen bir hastalıktır.
- Koyunların memeleri hastalanır, sertlikler olur.
- Sütün yapısı değişir, kesilmiş süt görünümü.
- **Süt aniden kesilir (kuruya çıkar).**
- Süt kanla karışık olabilir.
- Hastaların önce ateşi yükselir. Ateş sonradan azalırsa da hastalık şiddetini devam ettirir.
- **Koyunların gözlerinde iltihap ve körlük olabilir.**
- **Ayaklarda topallık ve eklemlerde şişlikler olur.**
- Hayvanlar dizleri üzerine basar.
- Sağımıcılar, hastalığın yayılmasında sağlarlar.

Tedavi: YOK

Koruyucu Hekimlik önemli **AŞI.**

Şarbon (Antraks, Dalak, Şiripençe, Kara Çiban) Hastalığı

• Hastalığı Belirtileri :

- Şarbon hastalığına her mevsimde ve özellikle kırıkm zamanında daha çok rastlanır. (Kurak yıllar)
- Yüksek ateş,
- Hızlı nabız,
- Titreme,
- Ağızdan salya
- Dışkı kan karışık,
- Kan işeme,
- Hızlı zayıflama ve ani ölümler.
- Kesilen hayvanlarda kanın pıhtılaşmaması, Dalağın normalden büyük ve çamur kıvamında
- Doğal Deliklerden Kan gelmesi tipik bulgudur.

Tedavi: Yok

- ✓ Korumak için bulaşık meralarda **otlatmamak** .
- ✓ Çünkü Şarbon bir mera hastalığıdır.
- ✓ Hasta koyun derhal yok edilmeli ve sağlamlar **AŞILANMALI**.

Kanlı İshal (Coccidiosis) Hastalığı

- Koyunlarda, özellikle kuzularda kitle halinde ölümlere neden olur ya da gelişmelerini engeller.

Belirtileri:

Akut şekli: 0-1 yaş kuzu ve oğlaklarda görülür. Hayvan 1-2 günde ölebilir. Ölüm % 10-25 arasındadır. Vücut ısı 40-41 °C'yi bulur. **Hayvan zayıf, halsiz ve iştahsızdır. Şiddetli ishal vardır. Dışkı mikoz ve kanlı olabilir.** Boyun ve arka bacak kaslarında titreme görülür.

Subakut şekli: 0-2 yaş görülür ve %40-70 ölüm yapar.

Kronik şekli: Yaşlı Koyun ya da iki aylıktan yukarı kuzularda . Ölüm %10- 13 arasındadır.

Tedavi: Korunma için sağlık koşullarına önem verilir.

- Hayvanlar kalabalık yerlerde **bulundurulmamalı**, kuzu ve oğlaklar partör yaşlılardan ayrılmalı, su kapları ve yemlikler yüksek yere konmalı, ağıl tabanı temiz ve kuru tutulmalıdır.

*Bazı ilaçlar kullanılabilir. (Kanatlı Hayvanlar uzaklaştırılmalı)

Beyaz Ağırma (Theileriose), Ağırma (Piroplasmosis) Anaplazmoz (Anaplasmosis)

- Bu Üç Hastalığı da Keneler Bulaştırırlar.
 - Kan Hücrelerinden Eritrositlerin içine girerler ve parçalarlar.
- **Semptomları:**
 - Halsizlik
 - Kan İşeme
 - Sarılık
 - Titreme
 - Yüksek Ateş (42 C)
 - Sallantılı Yürüyüş
 - Solunum Artışı (O2 ihtiyacını karşılamak için)
- Tedavisi:
- Kenelerle Mücadele
- S.C. ilaçlar uygulanır. (Acaprin vb.)
- *Theileriosis in aşısı var.
Keneler çıkmadan Mera öncesinde **Nisan**
Sonu gibi aşılanmalı

Akciğer Kıl Kurdu

(Dictyocaulose ve Protostrouglynose)

Akciğer bronş ve alveollerinde yerleşirler ve bronşitis ve bronchopnomoni ile karakterize bir hastalıktır.

Belirtileri: Solunum zorlukları,

- öksürük,
- burun ve göz akıntısı,
- kansızlık ve yorgunluk,
- zayıflama,
- kimi zamanlar ishal
- yapağının dökülmesi,
- vücut ısısında yükselme şeklinde gözlemlenir.
- Ölüm pneomonia'den olur.

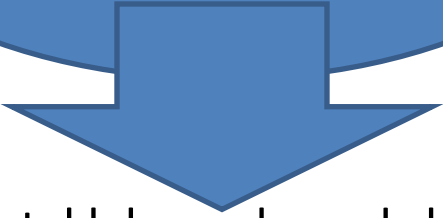
Tedavi ve Koruma :

- Oral/S.C ilaçlar kullanılır.
- Hastalar sağlamlardan ayrılmalıdır.
- Koyunlar bulaşık meralara **sokulmamalı**, Meraya kırağı kalktıktan sonra çıkarılmalıdır. Merada ara konakçı sümüklülerde mücadele yapılmalıdır.
- Yeterli ve dengeli bir besleme.

İç Parazitler

- **Barsak Şeritleri** (Taeniasis)
- **Kara Hastalık** (Hepatit)
- **Kelebek** (Distomatosis)
- **Kum Kelebeği** (Dicrocoeliasis)
- **Mide-Barsak Kıl Kortları**
(Gastro-Intestinal Nematodiasis)

- Hastalık koyunların dışkıları ile yayılır.

- **Semptomları:**
- Kabızlık/İshal
- Hazımsızlık
- Kansızlık
- Halsizlik (Yürümede güçlük her fırsatta yatmak ister)
- Titreme
- Diş Gıcırdatması
- Hızlı Solunum
- Göğüs üzerine yatma, Ani ölüm (Hepatit)
- Çene altında ödem (Fasciola)
- Sırtını kamburlaştırma
- Yapağıda bozulma
- Zayıflama
- Karın Boşluğunda su birikimi

İç Parazitler

- Tadavisi:
 - Meraya girerken ve meradan çıkarken
Antiparaziter Mücadele
 - Mücadele 14-21 gün ara ile iki defa yeterli dozlarda olmalı
 - Hepatit AŞI sı var

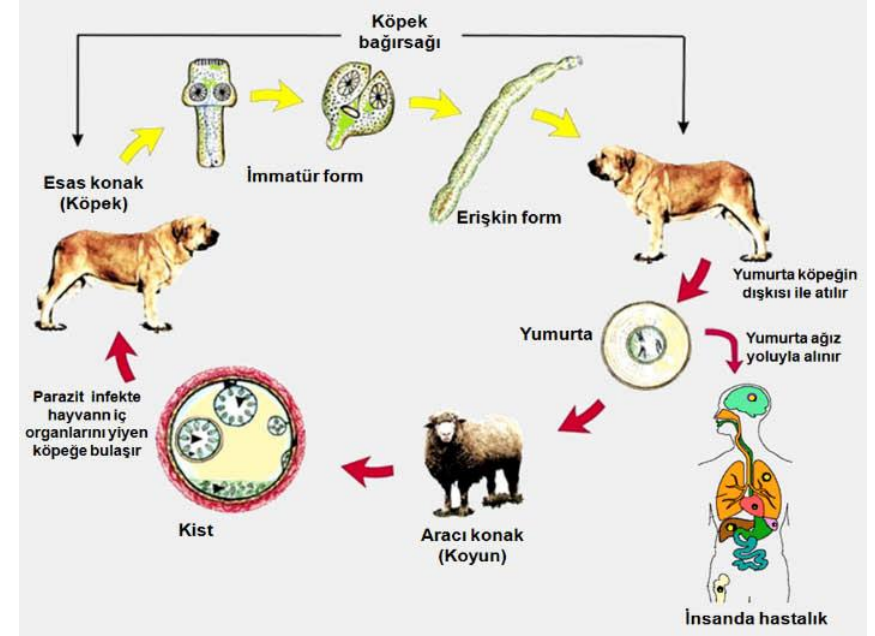

Delibaş (Coenurose) ve Kese (Echinococcus)

Delibaş: Beyne yerleşir.

- Başlarını öne ve yana düşük tutar.
- Başlarını duvar/yemlik dayar
- Kafalarını yukarı kaldırır, daire çizerler ve düşerler.

Kese: iç organlara yerleşir.

Olgunları KÖPEK'te bulunur

- Sindirim bozukluğu
- İştahsızlık
- Zayıflama

Tedavi: YOK

- Köpekler Antiparaziter Mücadele
- Hastalar Kesim. (Rizal vb ilaçlar???)

Uyuz Böcekleri (Acaridae)

- Koyunlarda baş, vücut ve ayakta; üç çeşit uyuz böceği bulunur.
- Baş'a yerleşenler cerahatleşme, kaşıntı ve kellik. Göz yangısı ve körlük yapabilir.

Uyuz (Acaridae) Belirtileri :

- Yapağı ile örtülü vücut bölgelerinde yerleşen uyuz böcekler deri üzerinde yaşarlar.
- Önce şiddetli kaşıntı, daha sonra kabarcık ve kalın kabuklar oluştururlar.
- Yapağı yer yer ve lüle lüle düşer. Hayvanının vücudu çıplaklaşır.
- Hayvanlar günden güne zayıflar. En yaygın çeşididir.
- Ayak ve başlarda yerleşen çeşidi ise kaşıntı ya parlar.

Kene ve Yapağı Yiyenler

Keneler (Mesken Ve Mera Keneleri)

Mesken Keneleri: Hastalık etkeni taşıyarak ve kan emerek hayvanlara zarar verirler.

Mera keneleri: Kan emer piroplazmoz etkenini taşırlar.

Hastalığı Belirtileri: Kene felci oluşur. Felç arka bacaklardan başlar, ön bacaklara geçer. genellikle kışın görülür.

Yapağı Yiyenler (Mallophaga)

kıl, yapağı, tiftik ve buna benzer deri ürünü ile beslenir.

Kışın iyi bakılmayan ve beslenmeyen hayvanlarda daha çok görülür.

Hastalığı Belirtileri : Hayvanların yapağıları ve tiftikleri harap olur ve zayıf düşerler.

Uyuz, Kene ve Yapağı Yiyenler

Tedavi:

- Asalaklara ve özellikle dış asalaklara ve deri hastalıklarına karşı savaşım başlıca üç şekilde yapılır.
- **Püskürtücüler ile ilaçlama:** Pulvrizatör ile ağıl ilaçlanmasında...
- **Banyo:** Koyun yetiştiriciliğinde en etkili ilaçlama banyo ile yapılır. Ayak ve derin banyolar olmak üzere iki tip de yapılırlar.
- * Banyo suyuna karıştırılacak en etkili ilacı saptamak için koyunlarda bit, kene, uyuz böceği vb. denetimi yapılır. Etkili ilacın belirlenmesi için Tarım İl Müdürlüğüne başvurulabilir.
- * Banyo işlemi, genel olarak yaz aylarında yapılır. (Tercihen Kırkım öncesi/sonrası)

Koyunlarda Dış Parazit İlaçlaması

Aşılama

- Hayvanların yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için **koruyucu hekimlik** önemli bir faktördür.
- Canlının yaşamını tehlikeye sokabilecek veya kalıcı hasarlar oluşturabilecek **bazı hastalıkları daha ortaya çıkmadan önlemek**, bu hastalıkların oluştuktan sonraki **tedavisinden daha fazla önem taşır**.
- Birçok viral veya bakteriyel hastalığa karşı geliştirilen aşılar çok **uzun zamandır koruyucu hekimlikte kullanılmaktadır**.
- Bu nedenle aşılar, koruyucu hekimliğin en önemli yapı taşlarından biri sayılabilir.

AŞI UYGULANACAK HASTALIK	AŞI UYGULAMA ZAMANI	KORUMA SÜRESİ
Enterotoksemi (Çelerme-Bohça-Anız-Kırağı)	Ani yem değişikliklerinden (hasat mevsiminden 1-1.5 ay) önce, her yaştaki Koyunlara (gebeliğin 2.5 ayına kadar dâhil) ve 1-1.5 aylık kuzulara aşı uygulanır. 21gün Araile 2 kez aşı uygulamasından sonra 3.uygulama 6 ay sonra yapılır.	1 Yıl
Çiçek	Koç katımından önce aşı yapılmalıdır. Gebelere aşı uygulanmamalıdır.20 günlükten büyük kuzulara yapılmalıdır. Mihraklarda 3 yıl süreyle uygulanmalıdır.	6 Ay
Koyun - Keçi Vebası (PPR)	3 aydan büyük hayvanlara uygulanır. Doğuma 2 hafta kala uygulanmaz. Hastalığa Bağışıklık kazanmış annelerden ağız sütü ile bağışıklık yavruya geçer yavruyu 3 ay Hastalıktan korur. KUZULARA 6 ay ara ile 2, ERGİNLERE yılda1 kez yapılır.	1 Yıl
ŞAP {Dabak)	Hastalık çıkmışsa hemen aşı uygulaması yapılır. Kuzulara (3-5 aylık) ve her yaştaki Koyunlara uygulanır. 1 aylıktan küçük kuzulara uygulanmaz. Yılda 2Kez uygulanır.	6 Ay
PSEUDOTÜBERKÜLOZ	1-1,5 aylık kuzulara, Her yaştaki koyunlara uygulanabilir.	1 Yıl
Ektima	Bölgede hastalık çıkmışsa kuzulara doğumdan hemen sonra (1-2 gün içinde),Hastalık çıkmamışsa doğumdan sonraki her yaştaki koyuna yapılabilir.	6 Ay
Brusellozis (Yavru Atma-Koyun-Peynir)	Rev 1 Aşısı; 3-8 aylık dişi ve erkek kuzulara Göz Damlası. Rev 1 Ergin aşısı; 8 aylıktan büyük ergin dişi koyunlara Göz Damlası. ErginOlanlara aşımdan 1-2 ay önce veya sağım döneminin bitiminden sonra yapılır. Gebe ve laktasyondaki koyunlara uygulanmaz. 12Ay ara ile 2 kez uygulanır.	1 Yıl
ANTRAX (Şarbon-Dalak-Karaçiban-Şiripençe)	3 aylıktan büyük kuzulara yapılabilir. Genelde ilkbaharda uygulanır.	6-12 Ay
Agalaksi (Süt Kesen)	3 aylıktan büyük koyunlara yapılır. Sağımın son 2 ayı ile gebeliğin ilk 2 ayınday apılır. Doğumdan 2 ay öncesinde yapılmaz.	6 Ay
Mavidil	Koç katımından 2 ay önce yapılır. Gebelere yapılmaz. Enfeksiyonun görüldüğü bölgelerde sineklerin çıkmasından en az 1 ay önce Aşı uygulaması yapılmalıdır.	
Nekrotik hepatit (Bohça-Karahastalık)	Hayvanların meraya çıkışından önce (hastalık çıkış mevsiminden önce) 1-1,5Ay önce aşı uygulaması yapılır. Gebeliğin son aylarında uygulanmaz.	1 Yıl
İç parazit mücadelesi	İlkbahar (meraya girerken ve çıkarken) sonbahar dönemlerinde olmak üzere iki kez ilaçlama yapılır.	4 Ay
Dış parazit mücadelesi	Yılda 2 kere ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde yapılmalıdır. İlaçlar Püskürtme ve banyo şeklinde uygulanır.	6 Ay

Sabırla Dinlediğiniz İçin

Teşekkürler

Yrd. Doç. Dr. Şükrü DURSUN

Aksaray Üniversitesi Veteriner Fakültesi

sukrudursun70@hotmail.com

sukrudursun@aksaray.edu.tr